

# HODONIMIE ROMÂNEASCĂ – ÎNTRE AUTOHTONISM ȘI COSMOPOLITISM

OLIVIU FELECAN

Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca,  
Centrul Universitar Nord Baia Mare, România

## **Romanian toponymy – Between autochthonism and cosmopolitanism**

**Abstract:** Street names best mirror the image of microtoponymy in public space. On the one hand, these names should be chosen on the basis of objective criteria that are professionally coordinated according to distinct principles. On the other, they are subjected to administrative arbitrariness, which is often prompted by political biases. The Romanian urban space reveals the coexistence of traditional names (*Aleea Topitorilor, Strada Măcelarilor*), some of which are inherited from previous ages, and modern names, most of which are occidentally-minded (*Strada Paris, Strada Londra*).

**Keywords:** toponyms, public space, multiculturalism.

## **1. Introducere**

Strada, ca exponent al spațiului public, reprezintă un *topos* intermediar între cel domestic și cel instituționalizat, acesta din urmă fiind locul de desfășurare a activității sociopolitice, educaționale, culturale, economice, al petrecerii timpului liber, al divertismentului. În opinia lui Vasile Stănescu, „spațiul public este un pluralism microspațial, un mozaic de componente care se definește prin confluente, intersecții și expansiuni, poziționări, aderențe și refuzuri, presiuni, coliziuni și conflicte de interese” (2012: 39). Diversele finalități ale unui spațiu de tipul celui mai sus-menționat sunt anunțate (și) în numele străzilor respective, care, pe de o parte, conservă tradiția epocilor anterioare, iar, pe de altă parte, reproduc moda nominală de la un moment dat, tributară influențelor politice, administrative, sociale sau etnice. Așa cum „valorile estetice, arhitecturale și urbanistice nu pot fi lăsate la liberul arbitru al «gustului» fiecărui individ, locuitorii spațiului public neputându-se substitui specialiștilor și instituțiilor publice abilitate” (Stănescu 2012: 42), tot astfel denumirile căilor de circulație trebuie să aibă o logică, să fie atribuite în funcție de anumite principii, astfel încât să fie asumate / utilizate de locuitorii urbei și de turiști.

În cele ce urmează vom aborda diacronic și sincron ic hodonimele din sistemul urbanonimic actual din interiorul arcului carpatic, denumiri selectate în funcție de diversitatea etnică, religioasă și multiculturală specifică zonei investigate<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Studiul face parte din proiectul de cercetare (în cadrul programului Resurse Umane, PN II) pentru stimularea constituirii de tiner e echipe de cercetare independente (TE), cod 3/2010, finanțat

## 2. Premise teoretice

Unul dintre reperele identitare pentru etniile conlocuitoare în teritoriul transilvan, bănăţean, crişean, maramureşean îl reprezintă căile de circulaţie. Străzile, ca părţi constituente ale spaţiului public, care îi leagă sau îi despart pe oameni, simbolizează locul unde aceştia convieţuiesc, socializează, dar şi locul unde cel mai adesea intră în conflict. Ele oferă posibilitatea manifestării opiniilor politice, economice, sociale, culturale ori etnice. În acelaşi timp, străzile formează un sistem de interconexiune socială, apropiind oamenii care trăiesc în diferite aşezări umane, dar formează şi un sistem de bariere invizibile, mai mult spirituale decât materiale. Ca elemente definitorii ale spaţiului public, căile de circulaţie pot fi percepute ca o sferă de interacţiune a interesului public şi a celui privat.

„În spaţiul public se întâlnesc şi se confruntă toate microspaţiile care îl compun” (Stănescu 2012: 56). Prin ieşirea din casă ori din curte (spaţiul domestic), omul ajunge în stradă, unde se intersectează cu alte universuri individuale. Din această perspectivă, strada devine fie o agora, un loc de socializare, de comuniune, fie o graniţă între diverşi actanţi ai spaţiului public. Nu este o graniţă fizică, instituţionalizată, de tipul celei interstatale, ci, mai degrabă, funcţionează ca un hotar psihologic, ce desparte universul familial, intim de un macrounivers al expunerii publice.

Numirea străzilor / pieţelor publice trebuie studiată din perspectivă sociolingvistică, deoarece aduce în discuţie interacţiunea mai multor factori, cum ar fi cel lingvistic, cultural, social, politic, etnic şi istoric. Denumirea străzilor nu poate fi înţeleasă ca autonomă, ci trebuie examinată într-un context mai larg, vizând limba în societate sau, mai precis, schimbarea lingvistică într-o societate aflată în transformare. Hodonimele reprezintă, de fapt, nume proprii bazate pe alte nume proprii sau comune, care pot fi interpretate ca un indice socio-, psiho- şi etnolingvistic al unei societăţi la un moment dat. Spre deosebire de antroponime, care pot fi opace, hodonimele se caracterizează întotdeauna prin transparenţă.

Ca metodă de lucru, am îmbinat cercetarea cartografică, inclusiv cea pe internet, cu investigarea unor articole de presă şi studii referitoare la schimbările survenite în cazul numelor de străzi. Totodată, am efectuat câteva anchete pe teren, în special prin intermediul unor masteranzi şi doctoranzi originari din oraşele supuse atenţiei. Acestea sunt răspândite în întreg arealul intracarpatic, cuprinzând centre mari, municipii reşedinţă de judeţe – Baia Mare, Cluj-Napoca, Sibiu, Târgu-Mureş –, centre medii sau mici, multietnice, răspândite atât în zona frontalieră a României – Carei, Sighetu Marmăţiei –, dar şi centrul Transilvaniei (Sighişoara, Mediaş) sau în regiuni unde minorităţile etnice au o majoritate locală covârşitoare: Miercurea Ciuc, Sfântu Gheorghe.

## 3. O perspectivă diacronică asupra hodonimelor transilvane

Influenţa istoriei, a politicii, a regimului de guvernământ în opţiunea denominativă a locutorilor în ce priveşte numele de străzi se poate observa din punct de vedere diacronic. În ultimul secol, spaţiul intracarpatic a cunoscut mai multe procese instituţionalizate de modificare a numelor de străzi, care, de cele mai multe ori, au depins de schimbarea regimului politico-administrativ. Exemplele ilustrative sunt culese din două oraşe importante

---

de CNCS, pe o durată de 3 ani (2010–2013), cu titlul *Onomastica din spaţiul public românesc actual: studiu socio- şi psiholingvistic*. Director: conf. dr. Oliviu Felecan.

situate chiar în inima Ardealului: Cluj-Napoca și Târgu-Mureș. Fiind locuite în proporție covârșitoare de maghiari, până la sfârșitul Primului Război Mondial, străzile lor purtau exclusiv denumiri ungurești, referitoare fie la toponimia locală (*Vár tér – Piața Cetății, Mező – Câmpului, Híd – Podului*), fie reproduceau nume de personalități istorice, de politicieni, de scriitori, de artiști cu apartenență exclusivă la etnia majoritară: *Bethlen Gábor, Mátyás király, Rákóczi, Teleki* (Pál-Antal 1997: 42–43).

„După Unirea din 1 Decembrie 1918, străzile Clujului au primit nume românești. Marile artere ale orașului și străzile centrale au fost denumite după personalități sau simboluri ale luptei pentru unitate a românilor”<sup>2</sup> (*Calea Regele Ferdinand, Ioan Rațiu, Piața Unirii*) ori după figuri legate de istoria daco-romană: *Calea Traian, Dacia, Decebal, Romulus, Remus*. Explicația este simplă și are în vedere dorința românilor de a-și exprima libertatea denominativă după secole de opresiune, ceea ce se întrevede și în cazul orașului Târgu-Mureș, unde trăiește cea mai mare comunitate maghiară din România<sup>3</sup>. Actele care au stat la baza modificărilor hodonimice sunt două dispoziții guvernamentale din 1920, prin care se ordona „rebotizarea” străzilor cu „numiri românești istorice, ale familiei regale și ale oamenilor mari ai țării, din trecut, cât și ale celor ce au făurit România Mare”. Totodată, se accepta ca inscripțiile, indicatoarele drumurilor să conțină inclusiv limba populațiilor conlocuitoare (Pál-Antal 1997: 37). Se cunoaște că partea centrală a orașelor transilvane era locuită de maghiari, germani sau evrei, iar apelarea la hodonime românești era modalitatea cea mai simplă ca majoritatea românească să aibă acces în zonele centrale ale orașelor administrate până atunci de o putere străină.

În cazul străzilor clujene lăaturalnice sau periferice, de cele mai multe ori s-au tradus denumirile maghiare: *Strada Câmpului (Mező utca), Gării (Állomás-utca), Universității (Egyetem utca)*. Având în vedere că cei mai mulți dintre locuitori erau bilingvi, traducerea unor denumiri străine putea fi interpretată, pe de o parte, ca o concesie, o continuitate acceptată de români, pentru a nu-i bulversa pe conaționali din oraș, iar, pe de altă parte, ca un gest de forță al noilor autorități, având în vedere că structura demografică era net favorabilă maghiarilor<sup>4</sup>, situație perpetuată până prin anii 1960. În perioada interbelică s-au înregistrat puține modificări ale numelor de străzi, majoritatea fiind legate de familia regală sau de personalități marcante ale societății.

În Târgu-Mureș, în ciuda încercărilor repetate ale maghiarilor de a le fi acceptate propunerile de denumiri ungurești pentru străzi sau de a se permite afișarea unor inscripții bilingve, hodonimele au rămas exclusiv românești, cu argumentul că și înainte de 1918 plăcuțele stradale erau tot monolingve (în limba oficială a statului).

Dovada că străzile pot fi percepute ca simboluri identitare de către anumite minorități – cea maghiară, în speță – a venit în timpul celui de-al doilea Război Mondial când, între anii 1940–1944, autoritățile maghiare au reocupat o parte a Ardealului. Atunci, străzile orașelor transilvane au reprimut denumirile anterioare anului 1918, iar marile bulevarde din Cluj, de exemplu, au fost numite după personalitățile-emblemă ale ideologiei fasciste:

<sup>2</sup> [http://www.bjc.ro/wiki/index.php/Denumirea\\_strazilor\\_din\\_Cluj-Napoca\\_dupa\\_1918](http://www.bjc.ro/wiki/index.php/Denumirea_strazilor_din_Cluj-Napoca_dupa_1918)

<sup>3</sup> Între 1910 și 2002, populația maghiară deținea procente variind între 89,3% și 51,4% și deabia în preajma anului 2000 procentul românilor depășește 50%, ca în prezent să fie de 52% ([http://ro.wikipedia.org/wiki/T%C3%A2rgu\\_Mure%C8%99](http://ro.wikipedia.org/wiki/T%C3%A2rgu_Mure%C8%99))

<sup>4</sup> <http://ro.wikipedia.org/wiki/Cluj-Napoca>

*Horty Miklos* – strada *Horea* de azi, *Mussolini* – *Calea Moșilor și Hitler* – *Piața Avram Iancu*. Situația, identică pentru Târgu-Mureș, a durat până la încheierea războiului și instalarea noii puteri comuniste, când o parte dintre hodonime au fost schimbate din rațiuni politice<sup>5</sup>: denumiri „depășite” de tipul celor care făceau trimitere la casa regală română au fost înlocuite de *Armata Roșie*, *Karl Marx*, *Stalingrad*. Nume de tipul *Churchill*, *Roosevelt* au avut o existență efemeră, până cel mult în anul 1948; după instaurarea republicii și deplina victorie a comunismului, au fost înlăturate toate denumirile cu referire la societatea capitalistă, occidentală și au fost promovate nume ideologice (*Piața Republicii*, *Str. Vasile Roaită*), unele necunoscute localnicilor. Totuși, câteva hodonime maghiare (*Kossuth*, *Székely Mózes*) nu au cunoscut schimbarea, probabil ca urmare a internaționalismului comunist, dar și a colaborării unor unguri cu noua putere.

„În 1964, ca urmare a desprinderii de sub influența sovietică, are loc o nouă modificare a denumirii străzilor”. Nume de sorginte rusă (Bulevardul *V. Molotov*, *Piața Stalin*), considerate compromise, sunt înlocuite de simboluri ale desprinderii de sub jugul sovietic (*Dr. Petru Groza*, *Piața Trandafirilor*), așa cum alte denumiri (*Strada Universității*) sunt reluate în detrimentul unor rusisme: *Strada Pușkin*. Acțiunea de relaxare politică se întvede, din punct de vedere hodonimic, prin renunțarea la numele unor conducători comuniști, români ori maghiari, și apelarea la denumiri geografice de orașe, râuri, munți, flori, percepute ca neutre: *Carpați*, *Oltului*, *Tușnad*, *Crinului* (Pál-Antal 1997: 49).

Modificări sporadice ale denumirilor stradale s-au produs de-a lungul anilor, însă o schimbare majoră a fost instituționalizată în 1990, după schimbarea regimului politic și revenirea la democrație. Hodonimele compromise, de tipul *Lenin*, *Karl Marx*, au fost înlocuite cu nume-simboluri ale luptei pentru libertate: *B-dul Eroilor*, *Piața Libertății*, *Str. 22 decembrie 1989*. Așa cum se poate vorbi de identitate etnică, la fel se poate pune în discuție și sintagma de „identitate politică”. Dintre categoriile onomastice, în speță toponime, hodonimele se modifică cel mai adesea, fapt cauzat de schimbările politice atât în ceea ce privește regimul de guvernare (democratic / totalitar), cât și, fapt vădit în ultimii 23 de ani, în ceea ce privește alternanța la guvernare (stânga / dreapta)<sup>6</sup>. Astfel, denumirile alese cu „o marjă de subiectivitate partinică” se caracterizează prin instabilitate, fragilitate, de vreme ce, prin accesul la putere al adversarilor politici, ele suportă modificări. Motivația stă în faptul că ele ar putea leza un anumit curent politic (creștin-democrat, socialist, liberal, naționalist etc.).

#### **4. O perspectivă sincronică asupra hodonimelor din Transilvania, Crișana, Maramureș**

Actualitatea hodonimică a spațiului intracarpatic actual pare mult mai complexă, în primul rând prin faptul că un regim democratic oferă posibilități denominative multiple, în funcție de politica statului, pe de o parte, și de structura politică, etnică și confesională a comunității locale, pe de altă parte. Am observat o inegalitate a denumirilor de străzi în concordanță cu configurația etnică existentă în localitățile cercetate. Aparent, acestea

<sup>5</sup> La Târgu-Mureș, de exemplu, 2/3 dintre denumirile vechi au fost păstrate, iar pentru cele noi au fost preferate numele personalităților române și maghiare legate de cultura locului.

<sup>6</sup> Există multe exemple în literatura de specialitate, cu referire atât la spațiul românesc, cât și la cel occidental, printre care se pot aminti: Graur (1972: 91–99); Rateau (2011: 453–477).

lasă impresia unor inegalități între diferite grupuri / naționalități conlocuitoare, însă sunt un efect atât al politicii statale, cât și al reglementărilor autorităților locale. Unele culturi, minorități par marginalizate, însă, în acord cu prevederea constituțională că „România este un stat național, unitar și indivizibil”, acest lucru este firesc. Totuși, având în vedere faptul că o denumire nepotrivită a unei străzi ar putea duce la conflicte etnice, rasiste, național-șovine, este indicat să se țină cont de anumite sensibilități politice și etnice. Dibăcia în alegerea unor denumiri stradale „depinde de o varietate de factori, incluzând cunoașterea unor reguli care guvernează vorbirea” (Hudson 2009: 116), cunoașterea istoriei, deschiderea către multilingvism și alteritate.

Pentru o analiză cât mai transparentă, vom oferi mai întâi datele hodonimice actuale, urmând ca ulterior să comentăm situația și implicațiile ei în viața cotidiană a comunităților urbane.

#### 4.1. Inventar hodonimic transilvan

Târgu-Mureș<sup>7</sup> are 408 străzi și piețe grupate astfel: nume geografice – 98, specific locale – 88, nume de persoane – 77, de plante – 43, legate de evenimente istorice – 27, de animale – 13, altele 62. Denumirile geografice (râuri, munți etc.) aparțin, în majoritate, spațiului românesc. Străzile cu denumiri locale sunt, de regulă, situate la periferie. Dintre numele de persoane, 56 sunt românești (29 personalități istorice, 9 militari, 6 scriitori, 3 oameni de știință, 3 personalități locale, 2 preoți, 2 oameni de artă, 2 lideri muncitorești), 18 ungurești (6 personalități istorice, 4 scriitori, 4 personalități locale, 2 oameni de știință, 2 muzicieni). Numele cu iz istoric reproduc nume de evenimente și locuri legate doar de trecutul României. Denumirile de plante sau de animale, în schimb, nu aduc nicio lezare orgoliului unor minorități etnice sau religioase și, în plus, au avantajul de a fi ușor de tradus. Acest fapt ajută la utilizarea lor în limba minorității maghiare.

Carei<sup>8</sup> cuprinde 155 de străzi și piețe, dintre care 89 conțin nume de persoane, repartizate astfel: 63 românești, 21 maghiare (*Gheorghe Doja* apare grafiat în română), 3 dacoromane și 3 internaționale (*Esenin*, *G. Galilei*, *W. A. Mozart*). Istorisme<sup>9</sup> sunt 9, unul fiind legat intrinsec de istoria multietnică a Transilvaniei: *Strada Curușilor*<sup>10</sup>. Dintre denumirile românești actuale, doar 12 nu au avut nume maghiar în trecut, ceea ce înseamnă că toate sunt nou apărute pe harta Careiului. Dintre numele maghiare, 16 sunt recente și au înlocuit denumiri românești.

<sup>7</sup> Datele sunt valabile pentru mijlocul anilor 1990 și sunt preluate dintr-un autor maghiar (Pál-Antal 1997), ceea ce se observă în modalitatea de abordare a subiectului, prin deplângerea situației defavorabile minorității ungurești, în comparație cu ponderea ei în municipiu.

<sup>8</sup> Orașul situat pe granița dintre România și Ungaria are în jur de 19500 de locuitori, conform recensământului din anul 2011, dintre care 10600 sunt maghiari, 8155 – români, 464 – germani, 453 – țigani. În anul 1911, dintr-un total de 16000 de persoane, ungurii reprezentau 15770, iar românii abia 216 (<http://ro.wikipedia.org/wiki/Carei#Demografie>).

<sup>9</sup> Nu am inclus aici personajele istorice.

<sup>10</sup> Curuși (< magh. *kuruc* „haiduc”) desemnează participanții maghiari, români, slovaci, ruteni la lupta antihabsburgică de la începutul veacului al XVIII-lea (v. <http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Curu%C5%A3i>).

Sighetu-Marmației<sup>11</sup> are 103 străzi și piețe, dintre care 51 provin din antroponime, cu următoarea etimologie: 48 românești, 2 maghiare (unul grafiat în română), 1 ucrainean. Denumiri locale au 17 străzi, 12 fac referire la istorisme, iar 5 conțin nume de animale. Poziționarea geografică a acestui oraș, la fel ca în cazul celui anterior, este interesantă sub două aspecte: deși situat pe granița interstatală dintre România și Ucraina, conține o singură denumire stradală ucraineană, care, de fapt, pomenește un scriitor de-al locului, *Alexandru Ivasiuc*. O altă „ciudățenie” poate părea lipsa oricărei denumiri evreiești, deși, înainte de 1940, Sighetul avea cel mai mare procent de evrei dintre toate orașele din România (în jur de 57%).

În orașele cu majoritate maghiară, hodonimia reflectă mai bine respectiva configurație etnică. De exemplu, în Miercurea Ciuc<sup>12</sup> există 117 străzi, dintre care 33 conțin antroponime (23 ungurești, 10 românești, niciun nume european), iar 32 sunt exclusiv maghiare. Dintre denumirile românești, majoritatea sunt traductibile, de tipul *B-dul Frăției*, *P-ța Cetății*, *P-ța Libertății*, fapt care înlesnește utilizarea lor în limba maghiară, fără a fi nevoie să se apeleze la code-switching. Numele românești care permit traducerea în maghiară pot menține viu contactul etnicilor care locuiesc pe strada respectivă cu limba și cultura proprie, fără să fie nevoiți să apeleze la code-switching în discuțiile purtate cu conașionali, referitoare la adresa lor. Așa cum întărește Hudson, code-switching „is the inevitable consequence of bilingualism (or, more generally, multilingualism)” (2009: 51).

#### **4.2. Orașe multiculturale: aspecte hodonimice pozitive**

Interesant este aspectul hodonimic în orașele care au suferit o inversare a raportului etnic în ultimul secol. De pildă, în Sighișoara, la recensământul desfășurat în anul 2011, dintr-un total de 26370 de locuitori erau înregistrați 19785 români, 4637 maghiari, 1409 romi, 401 germani, deși în anul 1930 germanii ocupau prima poziție cu 5236 de persoane, urmați de români – 4366, maghiari – 2896, țigani – 356 –, evrei – 146. În zilele noastre aproape toate străzile poartă nume românești, în ciuda faptului că orașul a oferit Transilvaniei multe personalități, majoritatea de origine săsească. Singurul nume german aparține unuia dintre părinții fondatori ai rachetei și astronauticii – *Hermann Oberth* –, născut acolo. Deși cetate înscrisă în patrimoniul mondial UNESCO și vizitată de un număr impresionant de turiști, o singură stradă din Sighișoara are un nume cu „rezonanță” europeană: *Consiliul Europei*.

Nu departe de Sighișoara se află un alt oraș construit de germani și locuit astăzi, în special, de români: dintr-un total de ~55000 de persoane în 2002, Mediaș avea 45376 de români, 6554 maghiari, 1959 romi, 1150 germani, deși aceștia din urmă erau majoritari în perioada interbelică. Datorită unei administrații locale conduse de un etnic german, configurația hodonimică reflectă mult mai bine structura multiethnică a cetății, prin nume de străzi ca *Christian Schlessaeus*, *Greweln*, *Hermann Oberth*, *Johanes Honterus*, *Michael Weiss*,

<sup>11</sup> Configurația etnică actuală a municipiului este următoarea: români 80%, maghiari 15,8%, ucraineni 3%, țigani 1,1%. (v. [http://ro.wikipedia.org/wiki/Sighetu\\_Marma%C8%9Biei#Demografie](http://ro.wikipedia.org/wiki/Sighetu_Marma%C8%9Biei#Demografie)).

<sup>12</sup> Potrivit datelor recensământului din 2011, populația orașului cuprindea ~38000 de locuitori, dintre care ~30900 maghiari, ~6600 români, ~340 țigani cf. [http://www.harghita.inse.ro/phpfiles/Comunicat-DATE\\_PROVIZORII\\_RPL\\_2011\\_JUD\\_HR.pdf](http://www.harghita.inse.ro/phpfiles/Comunicat-DATE_PROVIZORII_RPL_2011_JUD_HR.pdf).

*Stephan Ludwig Roth, Wewern*, de origine germană, sau *Mathias Milles, Pallvai Dahazi, Petofi Sandor, Stefan Bathory*, de origine maghiară. Inclusiv structura pluriconfesională este reflectată în denumirea străzilor, prin numele unor prelați ortodocși, catolici ori reformați: *Str. Andrei Șaguna, Cardinal Iuliu Hossu, Episcop Ioan Bob, Episcop Ioan Suciu, Mitropolit Solutiu Alexandru Sterca, Moldovan Protopop, Samuil Micu Klein*.

Și mai democratică se înfățișează situația hodonimică din Sibiu, municipiu condus tot de etnici germani<sup>13</sup> și care, în plus, a beneficiat de statutul de Capitală Culturală Europeană în anul 2007. Chiar dacă aflate în minoritate, denumirile germane sunt prezente atât în centru, cât și în zonele mărginașe: străzile *Bielz Eduard Albert, Brukenthal Samuel, Hermann Oberth, Hochmaister Martin, Honterus, Huet, Konrad Hass, Lamark, Piața Schiller Fr.* Fapt îmbucurător, din perspectiva identității europene a României, este prezența unui număr apreciabil de străzi cu denumiri legate de personalități sau locuri ale bătrânului continent. „Such topographies belong to the local cultural codes, the complexes of local meanings that provide rich indexicals to place names” (Blommaert 2011: 78):

– civilizația greco-romană: *Str. Centumvirilor, Frații Grahi, Sofocle, Spartacus*;

– cultura europeană: engleză (*Darwin Charles, Walt James*), franceză (*France Anatol, Hugo Victor, Luarea Bastiliei, Paris, Rennes*), germană (*Bach Johann Sebastian, Goethe J. W., Hegel, Heine Heinrich, Mozart Wolfgang Amadeus*), italiană (*Garibaldi Giuseppe*), poloneză (*Copernic Nicolae<sup>14</sup>*), rusă (*Ceaikowski, Korsakov Rimski, Lomonosov, Turgheniev*), ucraineană (*Kiev*) sau euro-atlantică (*Einstein Albert*). În cazul multora dintre hodonimele din Sibiu se remarcă topica inversată, probabil pentru că în uzul cotidian se utilizează un singur element din numele complet, îndeosebi cel de familie. Acesta fiind mai ușor reținut de către cetățeni, s-a luat hotărârea să fie poziționat în fața prenumelui.

#### 4.3. Orașe multiculturale: aspecte hodonimice negative

Nu de aceeași deschidere democratică se bucură localitățile administrate de etnici unguri. Exemplele următoare sunt grăitoare și au fost reflectate pe larg în presa din România. În iulie 2010, 1900 de cetățeni din Miercurea Ciuc au depus o petiție prin care solicitau schimbarea numelui străzii *Mihai Eminescu*, cu argumentul că poetul național al României ar fi fost ungarofob și că nu ar fi avut nicio legătură cu orașul transilvan. Într-o astfel de logică ar rezulta că românii trebuie să înlăture toate hodonimele referitoare la poetul național al maghiarimii, din cauza faptului că Petöfi Sándor a scris poezii xenofobe, ca *Poporul maghiar ori Pe viață și pe moarte*<sup>15</sup>. În replică, un deputat român originar din Miercurea Ciuc a propus o lege prin care să limiteze schimbarea denumirilor străzilor care poartă numele unor personalități culturale / științifice românești sau universale. Proiectul legislativ vine în contrapartidă la avântul autorităților locale din zonele dominate de unguri

<sup>13</sup> În ciuda majorității românești actuale (96,5%), față de 1,4% maghiari și 1% germani (în 1920 sașii reprezentau 56%, față de 26% români și 13% unguri), atât primarul, cât și Consiliul Local aparțin Forumului Democrat al Germanilor din România încă din anul 2000, ceea ce denotă toleranță, pe de o parte, și apreciere din partea românilor, pe de altă parte.

<sup>14</sup> Numele savantului este românizat pe plăcuța stradală, probabil pentru a fi mai ușor reținut de cetățenii secolului XXI.

<sup>15</sup> <http://www.ziare.com/politica/maghiari/romania-reala-strazi-numite-eminescu-sau-attila-1062570>

de a schimba numele românești de străzi cu altele maghiare<sup>16</sup>. Măsura legislativă din anul 2011 urmărește ca „schimbarea denumirii străzilor să nu mai poată fi făcută de consiliile locale, ci să cadă în sarcina unui consiliu interministerial”<sup>17</sup>.

Chiar dacă românii s-au caracterizat întotdeauna prin toleranță, totuși ei nu pot rămâne impasibili la inițiative provocatoare de schimbare a unor hodonime reprezentative pentru spiritualitatea autohtonă cu altele cel puțin discutabile. O stradă purtând numele unor eroi martiri transilvăneni (*Horea, Cloșca și Crișan*) nu poate fi înlăturată de *Dealul Attila*, fiind cunoscut faptul că regele hunilor a cauzat atâtea războaie sângeroase și invazii asupra Imperiului Roman. Tot așa, Strada *Liviu Rebreanu* – scriitor român care s-a bucurat de succes în întreaga Europă – a fost înlocuită de Str. *Vörösmarty Mihály* – poet și dramaturg maghiar.

Aceeași lipsă de toleranță s-a manifestat și la Sfântu-Gheorghe, unde primarul maghiar și Consiliul Local – de aceeași coloratură etnică – au hotărât schimbarea unor denumiri stradale în luna mai 2010 în concordanță cu configurația etnică a orașului. Nume-simbol pentru români au fost înlăturate în detrimentul unora maghiare: Bulevardul *Gen. Grigore Bălan* > *Gál Sándor*, Str. *Andrei Șaguna* > *Kopeczky Sebestyen Jozsef*, Str. *Elevilor* > *Hosszú Zoltán*, Str. *Horea, Cloșca și Crișan* > *Attila*, Str. *Nicolae Iorga* > *Rakoczi Ferenc*, Str. *Vasile Goldiș* > *Dávid Ferenc* etc.<sup>18</sup>

Plăcuțele cu nume de străzi în maghiară i-au determinat pe unii europarlamentari să se implice activ, în ciuda lipsei de sprijin din partea autorităților. Astfel, în septembrie 2010, vicepreședintele Parlamentului European, László Tőkés, împreună cu mai mulți membri ai Asociației Tinerilor Maghiari din Oradea au montat „plăcuțe cu nume de străzi în limba maghiară, cu toate că reprezentanții primăriei îi avertizaseră că e ilegal”<sup>19</sup>. Ei s-au bazat pe acordul proprietarilor de clădiri, ceea ce nu suplinea cadrul legal, putând fi interpretat chiar ca un abuz de autoritate.

Din toate aceste exemple rezultă capacitatea numelor de străzi de a deveni granițe între diverse etnii și de a fi asociate cu o identitate etnică, politică, religioasă. În același timp, alegerea unei denumiri stradale poate fi pusă în legătură și cu noțiunea de prestigiu. În ochii multor oameni, un nume bine ales oferă prestigiu, în comparație cu un nume care ar avea conotații negative. În concepția maghiarilor, hodonimele de origine ungurească pot căpăta o astfel de valorizare pozitivă. Uneori denumirile străzilor trădează im tip de inegalitate lingvistică, legată de o inegalitate socială și etnică. După R. A. Hudson, „linguistic inequality can be seen as a cause (along with many other factors, of course) of social inequality, but also as a consequence of it, because language is one of the most important means by which social inequality is perpetuated from generation to generation” (2009: 205). Chiar dacă, *mutatis mutandis*, inegalitatea lingvistică se întrevede în denumirea străzilor din Transilvania, inegalitatea socială nu poate fi echivalată cu inegalitatea etnică, de vreme ce,

<sup>16</sup> <http://www.gandul.info/news/dusa-psd-vrea-lege-care-sa-limiteze-schimbarea-denumirii-strazilor-cu-nume-de-personalitati-7892600>

<sup>17</sup> <http://www.ziare.com/articole/nume+de+strazi>

<sup>18</sup> <http://www.covasnameia.ro/beta/?p=8856>,

<http://www.ziare.com/articole/nume+de+strazi>

<sup>19</sup> <http://www.ziare.com/laszlo-tokes/stiri-laszlo-tokes/tokes-recviveaza-a-montat-la-oradea-placute-cu-nume-de-strazi-in-maghiara-1044920>, <http://www.ziare.com/articole/nume+de+strazi>



la nivel european, România are standardele cele mai ridicate în ceea ce privește drepturile minorităților.

Alegerea denumirilor etnice pentru străzi situate la marginea orașelor<sup>20</sup> este o concesie făcută cu generozitate minorității de către majoritate, în virtutea bunei conviețuiri. O situație cu rezolvare inedită a avut loc în Tăuții-Măgherauș<sup>21</sup>, localitate situată în imediata vecinătate a municipiului Baia Mare. În momentul obținerii statutului de oraș, la mijlocul anilor 2000, s-a ajuns la dilema numirii străzilor. Comunitatea maghiară, care locuiește în centru, a dorit „botezarea” străzii principale cu un nume unghuresc, ceea ce i-a intrigat pe românii majoritari, nemulțumiți de toponimele locale propuse pentru periferie. Autoritarul primar a hotărât să renunțe la denumirile clasice și să adopte numere de la 1 la 161, după model new-york-ez. Situația, unică în România, a fost cu greu acceptată de autoritățile județene și naționale, dar a reprezentat o modalitate democratică de a rezolva ingerințele și orgoliile etnice ori politice în actul atribuirii de nume străzilor.

#### 4.4. Modificări hodonimice obiective/ subiective

– eliminarea numelui de profesie al purtătorului sau al celui care îi desemnează funcția: Strada *Doctor Victor Babeș* > Strada *Victor Babeș*; Str. *Pictor Balla Jozsef* > Str. *Balla Jozsef*, Str. *Sculptor Vida Gheza* > Str. *Vida Gheza*; B-dul *Antonescu Ion*, mareșal > B-dul *Antonescu Ion*;

– adăugarea la nume a denumirii profesiei purtătorului sau a celei a funcției sale: Str. *Aurel Păunescu* > Str. *Prof. Dr. Aurel Păunescu-Podeanu*; Str. *Episcop Vasile Lăzărescu* > Str. *Mitropolit Doctor Vasile Lăzărescu*<sup>22</sup>;

– corectarea unei erori ortografice: Strada *Ion Slavici* devine Str. *Ioan Slavici*, Str. *Giacomo Rossini* > *Gioachino Rossini*;

– eliminarea unor abrevieri sau siglări: Str. *B. Ștef. Delavrancea* > Str. *Barbu Ștefănescu Delavrancea*, Strada *Cehov A.P* > Str. *Anton Pavlovici Cehov*, Strada *C-tin Brâncoveanu* > Str. *Constantin Brâncoveanu*;

– renunțarea la unele denumiri considerate compromise din punct de vedere istoric, politic, etnic: denumiri de străzi ca *Avram Iancu*, *Horea*, *Cloșca și Crișan*, *Nicolae Bălcescu* pot fi considerate ofensatoare de unii extremiști unguri, la fel cum hodonime ce conțin numele celor 13 generali maghiari executați la Revoluția din 1848 nu sunt acceptate de români, din cauza planării unor acuze că aceștia ar fi răspunzători de moartea a 40000 de români transilvăneni. Un alt exemplu de nume din secolul XX se referă la conducătorul armatei române din perioada celui de-al II-lea Război Mondial. Imediat după Revoluția din

<sup>20</sup> Un astfel de hodonim unghuresc pus unei străzi noi din Oradea nu a fost acceptat de locatarii străzii, pe motiv că niciun etnic maghiar nu locuiește acolo și ar întâmpina dificultăți în pronunțarea lui: Str. *Bajor Andor* > *Veteranilor* ([http://www.digi24.ro/stire/Nu-vor-strada-cu-nume-maghiar\\_77653](http://www.digi24.ro/stire/Nu-vor-strada-cu-nume-maghiar_77653)).

<sup>21</sup> Orașelul are aproape 6900 de locuitori, dintre care 5916 sunt români, 887 maghiari, conform recensământului efectuat în anul 2011: <http://www.maramures.inss.ro/phpfiles/ComunicatRPL%202011MM.pdf>

<sup>22</sup> Ambele exemple sunt preluate de pe site-ul [http://www.primariatm.ro/m/2-Monitorul\\_Primariei\\_Timisoara/10-Consiliul\\_Local\\_Timi%C5%9Foara/1246-Noi\\_numere\\_de\\_str%C4%83zi.html](http://www.primariatm.ro/m/2-Monitorul_Primariei_Timisoara/10-Consiliul_Local_Timi%C5%9Foara/1246-Noi_numere_de_str%C4%83zi.html)

1989, numele mareșalului Ion Antonescu a fost invocat în denumiri stradale din întreaga țară, fiind considerat un erou care a luptat pentru întregirea României, însă, după o acțiune de denigrare a sa din anul 2003, potrivit căreia ar fi fost antisemit, a dispărut din hodonimia contemporană, în ciuda percepției pozitive în rândul majorității românilor.

Astfel de schimbări hodonimice, frecvente în multe localități, nu sunt întotdeauna pe placul locuitorilor, deoarece implică o serie de operații birocratice, uneori costisitoare, obligatoriu de îndeplinit: modificarea plăcuțelor stradale, schimbarea actelor de identitate, procesul birocratic de actualizare a unor documente oficiale.

## 5. Concluzii

Numele străzilor sunt un rezultat al interacțiunii dintre politic, social, etnic, confesional și cultural, autoritatea politică locală sau centrală putând influența procesul de nominație al străzilor. Autohtonismul hodonimic denotă un „aspect afectiv față de un fond urbanonimic tradițional pitoresc și expresiv” (Rezeanu 2003: 8), mai ales când localitatea are un istoric memorabil. De exemplu, străzile sighișorene *Bastionului*, *Cositorarilor*, *Mănăstirii*, *Scării*, *Școlii*, *Zidul Cetății* amintesc de trecutul medieval al orașului săsesc, iar păstrarea lor în nomenclatorul stradal contemporan reprezintă o modalitate de promovare turistică a burgului transilvan. Totuși, nu întotdeauna denumirea arhaică a unei străzi corespunde pretențiilor contemporane, ceea ce duce la schimbarea acesteia: de pildă, în Brașov, denumirea *Târgul Boilor* a fost înlocuită cu *Diaconul Coresi*, pentru a nu leza demnitatea locuitorilor riverani.

Apariția unor hodonime cosmopolite se justifică prin fenomenul globalizării. Adoptarea unor denumiri străine, în special de factură occidentală, „dă bine” în ochii electoratului și, în același timp, estompează eventualele nemulțumiri ale unor grupuri politice ori etnice, care s-ar putea simți ofensate prin alegerea unor nume de străzi preferate de majoritari sau de cei aflați temporar la conducere. Denumirile străine, euro-atlantice sunt un semn al deschiderii locuitorilor către valorile Uniunii Europene, pe de o parte, și al evitării unor conflicte interetnice, pe de altă parte. Nume de străzi ca *Amsterdam*, *Berlin*, *Budapesta*, *Madrid*, *Praga*, *Sofia*, existente într-un cartier nou din Târgu-Mureș, pot fi acceptate de toți locuitorii, indiferent de etnie sau de preferința politică, deoarece acestea sunt neutre. Totodată, în orașe sau stațiuni turistice, unde se înregistrează un număr mare de turiști străini, mobilitatea oamenilor poate constitui o explicație a alegerii unor hodonime de altă origine, cu scopul de a induce iluzia că se pot simți ca acasă sau ca în destinații cu tradiție în lumea călătoriilor.

## Bibliografie

- Blommaert, J. 2011. *The Sociolinguistics of Globalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coulmas, F. 2010. *Sociolinguistics. The Study of Speakers' Choices*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Graur, Al. 1972. *Nume de locuri*. București: Editura Științifică.
- Hudson, R. A. 2009. *Sociolinguistics*, second edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pál-Antal, S. 1997. *Străzi vechi și noi în Tg. Mureș*, pe site-ul : [http://adatbank.transindex.ro/html/alcim\\_pdf5912.pdf](http://adatbank.transindex.ro/html/alcim_pdf5912.pdf) (accesat în martie 2013).

- Rezeanu, A. 2003. *Toponimie bucureșteană*. București: Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”.
- Rateau, M. A. 2011. Noms des voies de communication urbaines françaises ayant un lien avec le pays de Roumanie. Motivations des dénominations. În *Name and Naming. Proceedings of the International Conference on Onomastics. 1<sup>st</sup> Edition: Multiethnic Connection in Anthroponymy*, O. Felecan (ed.), 453–478. Cluj-Napoca: Editura Mega.
- Stănescu, V. 2012. *Spațiul public. Gestionare și comunicare...* București: Universul Juridic.
- Trudgill, P. 2000. *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society*, fourth edition. London: Penguin Books.
- [http://www.mures.insse.ro/phpfiles/COMUNICAT\\_DATE\\_PROVIZORII\\_RPL\\_2011\\_jude-tul\\_MURES.pdf](http://www.mures.insse.ro/phpfiles/COMUNICAT_DATE_PROVIZORII_RPL_2011_jude-tul_MURES.pdf) (accesat în martie 2013).
- <http://ro.wikipedia.org/wiki/Cluj-Napoca> (accesat în martie 2013).
- <http://ro.wikipedia.org/wiki/Transilvania> (accesat în martie 2013).
- <http://www.ziare.com/social/recensamant/comentarii-recensamant-2011-rromii-singura-etnie-din-romania-a-carei-populatie-a-sporit-1151742-ordonare-data> (accesat în martie 2013).
- <http://www.szereda.ro/#!ro/h/39/nomenclatroul-strazilor.html> (accesat în martie 2013).
- <http://www.sibiu.ro/ro2/hotarari/detaliuhot.phtml?Id=1476> (accesat în martie 2013).
- <http://strazi.rou.ro/> (accesat în martie 2013).
- <http://citynews.ro/din-oras/nume-noi-pentru-o-parte-din-strazile-baii-mari> (accesat în martie 2013).
- <http://www.hartionline.ro/baiamare/harta/strazi.html> (accesat în martie 2013).
- [http://ro.wikipedia.org/wiki/Sibiu#Popula.C8.9Bia\\_istoric.C4.83](http://ro.wikipedia.org/wiki/Sibiu#Popula.C8.9Bia_istoric.C4.83) (accesat în martie 2013).
- <http://www.sibiul.ro/forum/viewtopic.php?t=462> (accesat în martie 2013).
- <http://www.ziare.com/articole/nume+de+strazi> (accesat în martie 2013).
- <http://www.ziare.com/politica/maghiari/romania-reala-strazi-numite-eminescu-sau-attila-1062570> (accesat în martie 2013).
- <http://www.ziare.com/stiri/autoritati/20-de-strazi-din-sf-gheorghe-vor-avea-denumiri-in-maghiara-1008798> (accesat în martie 2013).
- <http://www.ziare.com/laszlo-tokes/stiri-laszlo-tokes/tokes-recidiveaza-a-montat-la-oradea-pla-cute-cu-nume-de-strazi-in-maghiara-1044920> (accesat în martie 2013).
- <http://www.timpolis.ro/articol-nume-de-strazi-cu-valabilitate-limitata-la-timisoara-20013.html> (accesat în martie 2013).
- [http://adatbank.transindex.ro/html/alcim\\_pdf5912.pdf](http://adatbank.transindex.ro/html/alcim_pdf5912.pdf) (accesat în martie 2013).
- <http://www.covasamedia.ro/beta/?p=8856> (accesat în martie 2013).
- <http://www.gandul.info/news/dusa-psd-vrea-lege-care-sa-limiteze-schimbarea-denumirii-strazilor-cu-nume-de-personalitati-7892600> (accesat în martie 2013).
- [http://www.bjc.ro/wiki/index.php/Denumirea\\_str%C4%83zilor\\_din\\_Cluj-Napoca\\_dup%C4%83\\_1918](http://www.bjc.ro/wiki/index.php/Denumirea_str%C4%83zilor_din_Cluj-Napoca_dup%C4%83_1918) (accesat în martie 2013).
- <http://doarbaiamare.blogspot.ro/2013/01/schimb-de-nume.html> (accesat în martie 2013).
- <http://www.zi-de-zi.ro/nume-si-locuri-la-sighisoara-i/> (accesat în martie 2013).